

Gebit van de economische waakhond kan opknopbeurt gebruiken

Job Woudt

De financieel-economische journalistiek in Nederland ontkomt niet aan de wetten van de markt. Rond de eeuwwisseling tuimelden de uitgevers over elkaar heen met nieuwe initiatieven, vanuit de gedachte dat er wat te verdienen viel met economisch nieuws. Anno 2021 is van die dynamiek nog maar weinig over. Meer concurrentie en meer investeringen in financiële journalistiek is gewenst. Net als de democratie is ook het economisch verkeer gebaat bij goed geïnformeerde burgers en bedrijven.

Van onze redactie economie. Zo luidde de aanhef van het themanummer dat economenblad ESB in september 1997 publiceerde over de kwaliteit van de economische journalistiek. In zijn voorwoord schreef toenmalig ESB-hoofdredacteur Hugo Keuzenkamp dat er veel viel aan te merken op de berichtgeving van destijds. De artikelen bleken niet adequaat, journalisten wisten dikwijls niet het 'signaal' te onderscheiden van de 'bijgeluiden' en veelal slaagden de economieredacties er niet in de feiten in breder verband te plaatsen.

In datzelfde themanummer stelde econoom Frank Kalshoven, destijds werkzaam bij de Volkskrant, dat journalisten op economisch terrein relatief laag geschoold waren. Dat was overigens goed verklaarbaar: voor geschoolde economen was het beloningsniveau bij de krant domweg onvoldoende. Ook dacht hij dat de lage beloning kon worden verklaard door het monopsonistische karakter van de relevante arbeidsmarkt. Toenmalig dagbladuitgever PCM was uitgever van een baaierd aan titels, waaronder de Volkskrant, NRC-Handelsblad, het AD, Het Parool en Trouw.

De sociaal- en financieel-economisch journalisten moesten het ermee doen. Vooral de opmerking van Kalshoven viel op. Een jaar eerder nog verkondigde toenmalig Volkskrant-chef Nico Goebert in vakblad De Journalist, thans Villamedia, dat hij liever een goede (en misschien wel goedkopere, JW) journalist op zijn economieredactie had werken dan een hoogopgeleide econoom (die niet schrijven kon, JW). Het was een variant op de uitspraak van voormalig FD-eigenaar Henri Sijthoff over zijn volgens hem veel te dure redactie: "Nu heb ik een hok vol doctorandussen en ze tikken geen meter méér."

Het ESB-themanummer verscheen op een moment dat de financieel-economisch journalist uit zijn schulp kroop. Dat was niet zonder toeval. Was zijn lot voorheen de beurspagina achterin de krant, vanaf de jaren negentig ging de rode looper voor hem uit – het waren hoofdzakelijk mannen in die jaren. De faillissementen van Daf en Fokker deden nog denken aan de berichtgeving over de ondergang van de scheepsbouw, de textielindustrie en Ogem.

Nieuw was hoe Nederlandse ondernemingen zoals Ahold, VNU, Aegon en ABN Amro opeens als VOC-schepen de wereld veroverden. Staatsbedrijven werden geprivatiseerd en gingen naar de beurs, tot op de camping begon Nederland te beleggen.

Hoofdredacteurs, al dan niet opgejut door hun uitgevers, investeerden in de groeiende behoefte aan economisch nieuws. Wat hielp was dat het geld bij de landelijke dagbladen met hun vuistdikke zaterdagedities nog tegen de plinten klotste. De Volkskrant lanceerde een dagelijks economiekatern, economieblad FEM ging naar een wekelijkse verschijningsvorm en mikte op een oplage van 50.000, NRC-Handelblad ontwikkelde plannen voor een economische ochtendkrant.

Later volgden Business News Radio en RTL Z met non-stopuitzendingen over de beurs en bedrijvigheid. Met de inburgering van internet ontstonden websites als Z24, NRC Q, IEX en onderzoeksplatform Follow The Money. Boeken verschenen in overvloed, met de bestsellers van Jeroen Smit: Ahold, ABN Amro en laatst nog over Unilever als de lichtende voorbeelden. En vooruit, laten we in zo'n opsomming makelaar Harry Mens ook een plaatsje gunnen met zijn Business Class (anno 1998), de wekelijkse RTL-uitzending vol ondernemers en soms kwestieuze beleggingsexperts die hun waren tegen betaling mochten aanpakken.

Kwantiteit dus genoeg, over de kwaliteit van de berichtgeving viel vanzelfsprekend te twisten. De signalen dat er een kredietcrisis zat aan te komen, landden voorafgaand aan de val van Lehman in een analyse achterin de krant. En dan had de lezer nog geluk. Bij de opmars van Imtech plaatsten journalisten nauwelijks hun vraagtekens, waarna de zeepbel werd doorgeprikt. Niet door een financieel-economisch journalist maar door een kritische financiële analist van een bank. In het themanummer van ESB klaagde de opsteller van een gedegen economische analyse over de berichtgeving in de kranten. Niet inhoudelijk, te veel op het conflict gericht. Ik vermoed dat dezelfde conclusie ook nu zou worden getrokken.

Aan de andere kant waren er gelukkig onthullingen genoeg, zoals over de vastgoedfraude, over twijfelachtige belastingconstructies of over de aanhoudende ruzies in de top bij ABN Amro. En aan economen tegenwoordig geen gebrek in de kolommen, om over de talloze praatprogramma's nog maar te zwijgen.

Van alle nieuwe media-initiatieven sneuvelden de nodige. De markt werd wel wat vol en de honger naar economisch nieuws bleek niet oneindig. De opmars van internet raakte vervolgens het verdienmodel van op print gerichte media midscheeps, waardoor soms harde bedrijfseconomische keuzes nodig waren.

FEM verdween van het toneel wegens gebrek aan commercieel succes, hetzelfde gold voor NRC Q. De ambities bij RTL Z werden behoorlijk teruggeschroefd, net als die met 'het merk DFT', de drie letters die staan voor De Financiële Telegraaf. BNR Nieuwsradio hield stand, maar moest afgelopen jaar inkrimpen wegens teruglopende advertenties. De plannen voor alternatieve economische dagbladen bleven in de bureaulade liggen. Succes was er wel voor

Follow The Money, dat met economische onderzoeksjournalistiek intussen 23.000 betalende leden à raison van € 90 per jaar aan zich heeft kunnen binden.

Het gespecialiseerde FD slaagde erin te groeien van 42.000 betalende abonnees ten tijde van de ESB-publicatie naar 107.000 nu. De aanwas bood mogelijkheden om de redactie uit te breiden en de economische berichtgeving verder te verbreden en te verdiepen. Ook kwam er meer aandacht voor presentatie, eindredactie, eigen onderzoeksprojecten en de digitale transformatie kreeg vorm. Die inzet leidde vervolgens weer tot verdere abonnementsgroei, al met al een gezond bedrijfseconomisch concept.

Aan het belang van economisch nieuws heeft het nooit gelegen. Na de campinghousse volgden de sluipkrach, de dotcomcrisis, de kredietcrisis, de schulden crisis en dan nu de allesoverheersende coronacrisis. Voor de redacteur economie ligt de weg naar de voorpagina nog altijd open. Maar de met oplagedalingen en eigenaarswisselingen geconfronteerde algemene dagbladen lijken met hun economieredacties terug bij af te zijn. In omvang zijn ze hooguit gelijk gebleven of danig ingekrompen. Van nieuwe initiatieven valt weinig meer te vernemen. En de relatieve bezoldiging van de journalist is een kwarteeuw na de jammerklacht van Frank Kalshoven alleen maar verslechterd. Nog altijd kan een geschoolde econoom elders meer verdienen, met de opmars van de pover betaalde freelance journalisten en de versoberde schalen in de dagblad-cao waarschijnlijk nog een stuk meer dan in 1997.

Door de komst van gratis nieuws op internet zetten de economieredacties vaker in op reportages, reconstructies, interviews, duiding en eigen (soms prijswinnend) onthullend onderzoek. Vooral dat laatste is een zegen. Het 'gewone', goed uitgezochte en goed opgeschreven nieuwsartikel delft het onderspit. In economisch opzicht is nieuws intussen verworpen tot de meest laagwaardige vorm van journalistiek. Voor een primeur hoef je de krant niet meer te kopen, die staat direct online bij de concurrent, op Nu.nl of op de met overheidsgeld gesubsidieerde NOS-app. De laatste jaren steeds meer met bronvermelding, een schrale troost.

Voor het FD mogen deze marktontwikkelingen geruststellend heten. De titel brengt eigen nieuws en achtergronden waar specifieke en kapitaalkrachtige doelgroepen niet omheen denken te kunnen, maar waarmee de algemene kranten hun lezerspubliek niet durven te vermoeien. Sinds 2011 staat de website achter de betaalmuur, als eerste in Nederland. Een ruime meerderheid van de abonnees leest de krant online.

Voor de algehele economische journalistiek zou meer concurrentie echter geen kwaad kunnen. Wellicht bieden de recent weer stijgende oplagecijfers van algemene dagbladen hier aanleiding toe. Net als dat een democratie beter gedijt bij een gezonde, pluriforme pers, geldt dit evenzeer voor het economisch verkeer. Ook dat is gebaat bij goed geïnformeerde burgers en bedrijven, bij een waakhond die niet kwispelt maar kan blaffen en bijten. Met goed onderbouwde economische berichtgeving door goed betaalde en goed geïnformeerde journalisten, uiteraard.

Zorgwekkend is in dat opzicht de gang van zaken bij de Volkskrant, zonder meer een kwaliteitstitel maar waar de berichtgeving over economie al enige tijd gemarginaliseerd dreigt te worden. Kort na zijn aantreden in 2019 als hoofdredacteur werd Pieter Klok in Villamedia met deze constatering geconfronteerd. Hij zei de economische verhalen wel in zijn krant te willen brengen." Maar het wordt steeds lastiger ze te maken. Het bedrijfsleven heeft zich afgesloten van de media. Dat vinden ze niet meer interessant."

Hier lijkt de hoofdredacteur – nota bene voormalig lid van de economieredactie – het hoofd in de schoot te leggen. Niet omdat er geen verhalen meer zijn te vertellen, of iets valt te onthullen. Niet omdat de economische ontwikkelingen om duiding vragen. Ook niet omdat de lezer zou zijn afgehaakt, of omdat de uitgever hem heeft verteld dat andere onderwerpen beter zouden verkopen. Het is omdat het bedrijfsleven geen pottenkijkers wenst en daarom de deuren dichtdoet. Voor iedere hoofdredacteur zou dit een aanmoediging zijn om zijn economieredactie terstond uit te breiden en zijn verslaggevers aan te moedigen eens flink te gaan spitten.

Ter relativering nog dit: in het vergelijkend warenonderzoek van ESB ging de hoofdprijs naar NRC, terwijl de Volkskrant zich schuldig maakte aan 'ludieke' economische nieuwsvoorziening. "De dagelijkse berichtgeving is moeilijk te plaatsen. De criteria voor de vulling van de twee gescheiden dagelijkse pagina's zijn ondoorgrondelijk. (...) De pagina's worden opgevuld met weinig schokkende bedrijfsberichten van het ANP. Het lijkt wel alsof de krant vindt dat het er nu eenmaal bij hoort." Vroeger was alles slechter. Of tenminste net zo slecht.

Auteur

Job Woudt, algemeen verslaggever van Het Financieele Dagblad.